

Державний торговельно-економічний університет

Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ВПЛИВ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА МОТИВАЦІЙНУ
ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІВ**

Студентки 1 курсу, 3 групи,

053 психологія

Практична психологія

Підкалюк Юлія

Олександрівна

Науковий керівник

Кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології

Лапченко Інна

Олександрівна

Науковий консультант

доктор педагогічних наук,

професор

Юник Іван

Дмитрович

Київ 2024

Анотація

кваліфікаційної роботи, виконаної на тему:

«Вплив сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх практикуючих психологів»

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню впливу сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх практикуючих психологів. Робота складається з трьох розділів. У першому розділі розглядається теоретична частина дослідження, у другому – емпіричне дослідження, та практичні рекомендації у третьому розділі.

В рамках дослідження розглядаються основні аспекти сенсожиттєвих орієнтацій, їх вплив на формування професійної мотивації та готовності до виконання професійних обов'язків. У роботі розглянуто результати емпіричного дослідження серед студентів-психологів, що дозволяють виявити ключові чинники, які формують мотиваційну готовність до професійної діяльності.

Ключові слова: сенсожиттєві орієнтації, мотивація, мотиваційна готовність, професійна діяльність.

Annotation

of the qualification work titled:

«The Influence of Life Meaning Orientations on the Motivational Readiness for Professional Activity of Future Practicing Psychologists»

This qualification work is devoted to the study of the influence of life meaning orientations on the motivational readiness for professional activity of future practicing psychologists. The work consists of three chapters. The first chapter presents the theoretical part of the research, the second contains the empirical study, and the third offers practical recommendations.

The research examines the key aspects of life meaning orientations, their impact on the formation of professional motivation, and readiness for performing professional duties. The results of an empirical study conducted among psychology students are discussed, which help identify the key factors shaping their motivational readiness for professional activity.

Keywords: life meaning orientation, motivation, motivational readiness, professional activity.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	9
1.1. Зміст сенсожиттєвих орієнтацій особистості в рамках психологічних та філософських концепцій	9
1.2. Вплив сенсожиттєвих орієнтацій на професійне становлення особистості.....	11
1.3. Мотиваційна готовність студентів до професійної діяльності	12
Висновки до першого розділу.....	15
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА МОТИВАЦІЙНУ ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	17
2.1. Обґрунтування інструментарію дослідження та характеристика вибірки.....	17
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження впливу сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх психологів	20
Висновки до другого розділу.....	32
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ЗМІСТ ПРОГРАМИ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ З УРАХУВАННЯМ ЇХНІХ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ	34
3.1 Програма розвитку мотиваційної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів в умовах освітнього процесу університету	

3.2	Практичні рекомендації студентам-психологам щодо усвідомлення впливу власних сенсожиттєвих орієнтацій на мотивацію професійної діяльності	36
	Висновки до третього розділу	38
	ВИСНОВКИ.....	41
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45

ВСТУП

Сенсожиттєві орієнтації особистості є ключовим аспектом, що визначає її поведінку, цінності та прагнення. Вони відображають внутрішні потреби людини, її ставлення до світу та себе. В умовах сьогодення у людей постійно змінюються сенсожиттєві орієнтації, які спрямовують розвиток людства. За цих обставин проблематикою, що зумовлює дане дослідження виникає потреба у збереженні особистісної цілісності та персональної неповторності кожного індивіда.

Важливо зазначити, що у даному завданні неможливо впоратися без мотиваційної сфери та особистого бажання людини. Кожна особистість стає членом суспільства ще з юних років, але важливо зазначити, що основним часом становлення припадає період навчання в системі освіти, де у процесі навчання та комунікації людина розвиває свою мотиваційну сферу, спочатку це школа, а згодом вищий навчальний заклад.

Розвиток мотиваційної сфери особливо набуває значення під час навчально-професійної діяльності студента, під час якої закладаються основи майбутнього професіоналізму. Мотиваційна готовність студента до професійної діяльності є визначальною для його становлення як професіонала, який працює та розвивається на благо собі та суспільству.

Звісно, що якщо сенсожиттєві орієнтації та переконання відповідають цілям та завданням професії, то це може підвищити мотивацію та впевненість у професійному становленні майбутнього практикуючого психолога. Водночас конфлікт між сенсожиттєвими орієнтаціями та вимогами професії може знизити мотивацію та привести до втрати інтересу ще у студентські роки.

Складність дослідження мотиваційної сфери особистості, не дивлячись на її широку представленість в науці, пов'язана із необхідністю розпізнавання в мотивації основних механізмів її формування та системоутворюючих структурних компонентів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити вплив сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх психологів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми впливу сенсожиттєвих орієнтацій на професійне становлення майбутніх психологів.
2. Теоретично визначити зміст мотиваційної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності.
3. Емпірично дослідити особливості впливу сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх психологів.
4. Розробити програму розвитку мотиваційної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів в умовах освітнього процесу університету, а також рекомендації для майбутніх психологів щодо усвідомлення впливу власних сенсожиттєвих орієнтацій на мотивацію професійної діяльності.

Об'єктом дослідження є мотиваційна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності.

Предметом дослідження є вплив сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність студентів-психологів до професійної діяльності.

Методи дослідження: для розв'язання завдань у роботі було використано комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження:

1. Теоретичні – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукових даних з проблеми взаємозв'язку сенсожиттєвих орієнтацій з мотиваційною готовністю до професійної діяльності, узагальнення наукових джерел з зазначеною проблематикою.
2. Емпіричні – Тест сенсожиттєвих орієнтацій Джеймса Крамбо та Леонарда Маховика, Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір), Методика «Ціннісні орієнтації» Рокича, Вивчення кар'єрних орієнтацій «Якоря кар'єри» (Е. Шейн, адаптація В.О. Чикер, В.Е. Винокурової).

Експериментальна база дослідження: складається з вибірки досліджуваних студентів-психологів, на базі Державного торговельно-економічного університету. Дослідження проводилось онлайн за допомогою Google form.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в розширенні знань про вплив сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до праці майбутніх психологів.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати можуть слугувати базою для розробки тренінгів та програм підтримки для студентів як ВНЗ так і персонально, з метою підвищити мотиваційну готовність до професійної діяльності.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст роботи викладено на 50 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

1.1. Зміст сенсожиттєвих орієнтацій особистості в рамках психологічних та філософських концепцій

Сенсожиттєві орієнтації — це внутрішні установки особистості, які визначають її ставлення до життя, цінності, мету та способи їх досягнення. Вони впливають на вибір людини, її рішення і поведінку в різних ситуаціях. Сенсожиттєві орієнтації особистості є ключовим аспектом, що визначає її поведінку, цінності та прагнення. Вони відображають внутрішні потреби людини, її ставлення до світу та себе. Сенсожиттєві орієнтації особистості не можуть бути повністю зрозумілі без врахування як психологічних, так і філософських аспектів. Психологічні теорії забезпечують практичні інструменти для розвитку сенсу, тоді як філософські концепції пропонують глибші роздуми про природу існування. [1]

З точки зору психологічних концепцій маємо приклади в гуманістичній психології, екзистенціальній психології та психоаналізі. Гуманістична психологія, представлена такими вченими, як Абрахам Маслоу та Карл Роджерс, акцентує увагу на самореалізації та особистісному розвитку. Маслоу пропонує ієрархію потреб, де на вершині знаходиться потреба в самореалізації. Це підкреслює важливість сенсу життя, що виникає через досягнення власного потенціалу. [2] Екзистенціальна психологія, зокрема в працях Віктора Франкла, акцентує увагу на пошуку сенсу життя навіть у найбільш важких умовах. Франкл стверджує, що сенс може бути знайдено через страждання, працю чи любов, і це є рушійною силою для особистісного зростання. Сенс життя не є чимось, що можна знайти або дати людині. Це радше те, що кожна людина повинна створити для себе через власний досвід і вибір. Кожна людина має власну унікальну мету або сенс життя, який часто пов'язаний з її особистими сильними сторонами, цінностями та цілями. [3]

У рамках психоаналітичної теорії Зигмунда Фрейда сенсожиттєві орієнтації тісно пов'язані з несвідомими бажаннями та конфліктами. Фрейд вважав, що розуміння внутрішніх конфліктів може допомогти особистості знайти сенс у своєму житті. [4]

З точки зору філософських концепцій маємо приклади в філософії екзистенціалізму, нігілізмі та пошуку сенсу, філософії стоїцизму. Екзистенціалізм, представлений такими філософами, як Жан-Поль Сартр і Мартін Хайдеггер, розглядає сенс життя як щось, що кожна особистість створює сама. Вони стверджують, що людина відповідає за свій вибір і повинна знайти власний сенс у світі, що не має вродженого значення. [5] Нігілізм як філософська позиція відкриває важливі питання про природу істини, моралі і сенсу життя. Хоча він може викликати відчуття безвиході, він також підштовхує до глибшого розуміння індивідуальної відповідальності за створення власних цінностей і значень у світі, де традиційні орієнтири можуть бути втрачені. Цей підхід може бути як загрозливим, так і надихаючим, спонукаючи людей до роздумів про те, що дійсно важливо у їхньому житті. Нігілізм, як філософська позиція, що заперечує існування об'єктивних цінностей, ставить перед особистістю виклик: як знайти сенс у світі, де традиційні орієнтири можуть бути втрачені? Відповідь на це питання може стати основою для формування нових сенсожиттєвих орієнтацій. Стоїцизм пропонує іншу перспективу на сенс життя, акцентуючи увагу на внутрішньому спокої та прийнятті того, що не залежить від нас. Стоїки вважають, що справжній сенс полягає в добродійності та мудрості, що допомагає людині залишатися стійкою перед труднощами. Стоїцизм пропонує глибоку і практичну перспективу на сенс життя. Акцентуючи увагу на внутрішньому спокої і прийнятті, він допомагає людям знаходити гармонію навіть у найскладніших обставинах. У світі, сповненому непередбачуваності та стресу, стоїчна філософія залишається актуальною, надаючи інструменти для створення змістовного і значущого життя. [6]

Сенсожиттєві орієнтації особистості є багатограним феноменом, що потребує комплексного підходу для свого розуміння. Психологічні та філософські концепції взаємодіють і доповнюють одна одну, пропонуючи різні перспективи на пошук сенсу в житті. Справжній сенс знаходиться у здатності кожної особистості усвідомлювати та створювати свої власні цінності, орієнтації та цілі.

1.2. Вплив сенсожиттєвих орієнтацій на професійне становлення особистості

Сенсожиттєві орієнтації особистості формують її систему цінностей, переконань та уявлень про світ. Вони суттєво впливають на вибір професійного шляху, мотивацію, рівень задоволення від роботи та загальне професійне становлення.

Сенсожиттєві орієнтації істотно впливають на вибір професії. Перш ніж вибрати кар'єру, молоді люди проходять етап освіти. Сенсожиттєві орієнтації впливають на вибір навчальних закладів та спеціальностей. Наприклад, студенти, які цінують соціальну справедливість, можуть обрати спеціальності в правознавстві або соціології. Люди, які мають чіткі екзистенційні орієнтації, зазвичай обирають професії, що відповідають їхнім цінностям. Наприклад, ті, хто прагне до самореалізації та творчості, можуть обрати кар'єри в мистецтві, науці або педагогіці. Суспільно орієнтовані особистості можуть обирати професії в соціальній сфері, охороні здоров'я чи волонтерстві. Сенсожиттєві орієнтації також впливають на мотивацію до професійної діяльності. Люди, які усвідомлюють свої цінності і розуміють, чому їхня робота є важливою, мають вищий рівень мотивації. Наприклад, працівники, які вважають свою діяльність значущою для суспільства, виявляють більшу відданість своїй професії і часто досягають вищих результатів. Люди, у яких чітко сформовані сенсожиттєві орієнтації, мають більшу внутрішню мотивацію. Вони вважають свою діяльність важливою і значущою, що стимулює їх до активності. Коли працівник усвідомлює, що його робота відповідає його цінностям, він зазвичай

виявляє більше бажання вкладатися в робочий процес. Люди з ясними сенсожиттєвими орієнтаціями зазвичай краще справляються з труднощами та стресами на роботі. Вони мають чітке розуміння своїх цілей і прагнень, що допомагає їм залишатися стійкими в складних ситуаціях. Це не лише підтримує їхню мотивацію, але й веде до більшої професійної стійкості. Також, важливо зазначити, що особи, які усвідомлюють свої цінності, частіше прагнуть до навчання та розвитку своїх навичок. Вони розуміють, що покращення своїх професійних якостей дозволяє їм досягти особистих цілей. Це сприяє не лише їхньому професійному зростанню, а й загальному підвищенню задоволеності від роботи. Сенсожиттєві орієнтації також впливають на те, як особистість взаємодіє з колегами. Люди з подібними цінностями часто будують більш продуктивні та гармонійні стосунки, що також сприяє підвищенню мотивації до спільної роботи.

Дослідження, проведені серед молоді та студентів, показують, що чітке усвідомлення своїх сенсожиттєвих орієнтацій сприяє успішному вибору кар'єри та високій мотивації до роботи. Студенти, які визначили свої цінності, частіше обирали професії, що відповідали їхнім інтересам, і досягали успіху в навчанні та працевлаштуванні. [7]

Сенсожиттєві орієнтації мають значний вплив на професійне становлення особистості. Вони формують вибір кар'єри, рівень мотивації та задоволення від роботи, а також сприяють розвитку навичок. Усвідомлення своїх цінностей і орієнтацій допомагає людям знаходити сенс у професійній діяльності та досягати успіху. Розуміння цього впливу є важливим для кожного, хто прагне до гармонійного професійного життя.

1.3. Мотиваційна готовність студентів до професійної діяльності

Мотиваційна готовність студентів до професійної діяльності є важливим фактором, що впливає на їх успішність у навчанні та подальшій кар'єрі. Цей концепт охоплює внутрішні та зовнішні чинники, які стимулюють студентів до активної участі у навчальному процесі і професійній діяльності. Розуміння

механізмів мотиваційної готовності може сприяти покращенню освітніх практик та підвищенню ефективності підготовки фахівців.

Мотиваційна готовність визначається як внутрішня налаштованість особистості на досягнення професійних цілей. Вона включає: мотивацію до навчання - зацікавленість у здобуті знань та навичок, професійні цілі – чітке уявлення про бажану кар'єру та специфіку професії, готовність до змін – здатність адаптуватися до нових умов і викликів на ринку праці.

Мотиваційна готовність до професійної діяльності формує важливу основу для успішного навчання і подальшого професійного розвитку. [8]

Ця готовність залежить від багатьох факторів, які можна умовно поділити на внутрішні та зовнішні. Перш за все, внутрішні фактори відіграють значну роль у формуванні мотиваційної готовності. Особистісні цінності є одним із найважливіших елементів, які визначають ставлення студента до професійної діяльності. Наприклад, студенти, які вважають свою майбутню професію важливою для суспільства, можуть бути більш мотивованими до навчання та розвитку своїх навичок. Інші внутрішні фактори включають інтереси та схильності студента. Коли особа має природний інтерес до певної сфери, її готовність до професійної діяльності зростає, оскільки вона прагне глибше вивчити цю область і досягти успіху. Зовнішні фактори також суттєво впливають на мотиваційну готовність. Середовище навчання, включаючи якість освіти, підходи викладачів і доступність практичних занять, може бути вирішальним у формуванні мотивації. Якщо навчальний процес орієнтований на активне залучення студентів, використання інтерактивних методів навчання та практичних прикладів, це позитивно вплине на їхню мотивацію. Соціальна підтримка, яку студенти отримують від родини, друзів та колег, також грає важливу роль. Коли студенти відчувають підтримку з боку оточення, вони мають більше впевненості у своїх силах і, відповідно, готові більше зусиль вкладати у своє навчання та розвиток. Додатково, роль професійно-орієнтаційних програм та стажувань важко переоцінити. Наявність можливостей для практичного навчання сприяє кращому розумінню

студентами специфіки майбутньої професії та її значущості. Це дозволяє їм не лише підвищити свої навички, а й сформуванню позитивне ставлення до майбутньої кар'єри.

Таким чином, мотиваційна готовність до професійної діяльності є результатом взаємодії різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів, які формують особистість студента та його ставлення до навчання та роботи. Зрозуміння цих факторів може допомогти освітнім установам створити більш ефективні програми підготовки, спрямовані на розвиток професійної мотивації.

Для того, аби зрозуміти мотиваційну готовність студентів до професійної діяльності, використовують вимірювання. Вимірювання мотиваційної готовності до професійної діяльності є важливим етапом у процесі оцінки підготовки студентів. Цей процес допомагає зрозуміти, наскільки студенти готові до професійних викликів і як їх мотиваційні фактори впливають на навчальний процес і подальше працевлаштування. Розглянемо, які бувають види вимірювання мотиваційної готовності:

- Анкетування.

Це один із найпоширеніших методів, який передбачає використання структурованих запитальників для збору інформації про мотивацію студентів. Анкети можуть містити запитання, що стосуються цілей, цінностей, інтересів та рівня задоволеності навчанням. Для більш точного вимірювання можуть використовуватися шкали Лікерта, які дозволяють оцінити інтенсивність ставлення до певних аспектів.

- Інтерв'ю.

Глибинні інтерв'ю дозволяють отримати детальнішу інформацію про мотиваційні фактори. Під час інтерв'ю можна дослідити особисті переживання студентів, їхні мрії та цілі, а також труднощі, з якими вони стикаються у навчанні та професійному розвитку.

- Спостереження.

Спостереження за поведінкою студентів під час навчальних занять, проектної діяльності або під час участі в позанавчальних заходах може дати цінну інформацію про їхню активність, зацікавленість та рівень мотивації.

- Тестування.

Використання стандартизованих тестів для вимірювання різних аспектів мотивації, таких як професійна орієнтація, самооцінка, рівень стресостійкості та інші психологічні характеристики, що можуть впливати на готовність до професійної діяльності.

- Аналіз академічних досягнень.

Оцінка успішності студентів у навчанні може також слугувати індикатором їхньої мотиваційної готовності. Високі оцінки, участь у наукових конференціях і конкурсах, активність у студентському житті можуть свідчити про високу мотивацію.

Мотиваційна готовність студентів до професійної діяльності є комплексним поняттям, яке включає як внутрішні, так і зовнішні чинники. Її формування є ключовим для успішної підготовки фахівців. Зрозумівши механізми мотивації та впроваджуючи відповідні рекомендації, освітні установи можуть підвищити якість підготовки майбутніх професіоналів, що, в свою чергу, позитивно вплине на ринок праці та суспільство в цілому.

Висновки до першого розділу

Сенсожиттєві орієнтації особистості є ключовим аспектом, що визначає її поведінку, цінності та прагнення. Вони відображають внутрішні потреби людини, її ставлення до світу та себе.

Теоретично встановлено вплив сенсожиттєвих орієнтацій на професійне становлення особистості. Сенсожиттєві орієнтації визначають, як особистість сприймає свою роль у суспільстві, обирає професію та ставиться до роботи. Сенсожиттєві орієнтації формують основу для професійного вибору, оскільки люди, які мають чітке уявлення про свої цінності та цілі, частіше обирають спеціальності, що відповідають їхнім життєвим переконанням. Наприклад, ті,

хто прагне до самоактуалізації та допомоги іншим, можуть обрати професії в соціальній сфері, таких як психологія або соціальна робота, тоді як особи, орієнтовані на матеріальний успіх, зазвичай вибирають бізнес або фінанси.

Зрозуміння власних сенсожиттєвих орієнтацій є критично важливим для професійної самореалізації. Коли особистість усвідомлює свої цінності і переконання, вона може більш успішно досягати своїх цілей і задовольняти свої потреби. Це, в свою чергу, сприяє загальному благополуччю та задоволеності від професійної діяльності.

Сенсожиттєві цінності тісно пов'язані з мотиваційною готовністю до професійної діяльності, оскільки вони формують основу для визначення особистих цілей, прагнень і стратегії дій. Цей зв'язок можна розглядати з кількох важливих аспектів. По-перше, сенсожиттєві цінності визначають, які цілі індивід ставить перед собою у своїй професійній діяльності. Люди, які мають чітке уявлення про свої життєві цінності, зазвичай обирають професії, що відповідають їхнім поглядам і переконанням. По-друге, сенсожиттєві цінності впливають на мотивацію до навчання. Студенти, які усвідомлюють, що їхня професія відповідає їхнім життєвим цінностям, зазвичай демонструють вищий рівень зацікавленості у навчанні та активніше беруть участь у різних освітніх програмах і тренінгах. Третім важливим аспектом є психологічна стійкість. Люди з чіткими сенсожиттєвими цінностями легше справляються зі стресом і викликами, оскільки їхнє життя має визначений сенс і мету. Це дозволяє їм зберігати мотивацію навіть у складних умовах, що є особливо важливим у професійній діяльності, де виникають різні труднощі та стресові ситуації.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА МОТИВАЦІЙНУ ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

2.1. Обґрунтування інструментарію дослідження та характеристика вибірки

Сенсожиттєві орієнтації відіграють важливу роль у формуванні готовності до професійної діяльності, оскільки визначають основні життєві пріоритети, цілі, сенси та мотивацію людини. Сенсожиттєві цінності відображають те, що людина вважає значущим у своєму житті, їх вплив на професійну діяльність багатогранний. Якщо професійні завдання і цілі співпадають із життєвими цінностями людини, то вона відчуватиме глибокий сенс у своїй роботі. Це підвищує рівень її професійної готовності, адже робота приносить не тільки матеріальне забезпечення, але й моральне задоволення, відчуття значущості. Коли професійна діяльність узгоджується з особистісними сенсожиттєвими цінностями, людина відчуває гармонію між професійним і особистим життям. Це сприяє глибшому залученню в роботу і зменшує ризик емоційного вигорання. Людина не лише працює, щоб виконати завдання, але й відчуває особистісний ріст і розвиток через свою професійну діяльність.

Метою емпіричного дослідження моєї роботи було дослідити вплив сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх практикуючих психологів.

Дослідження проводилось у декілька етапів:

- Визначення та узгодження з керівником методів дослідження.
- Планування проведення запланованого дослідження та підготовка необхідних матеріалів.
- Проведення дослідження за обраними методами.
- Обробка та аналіз отриманих результатів.
- Формування висновків та практичних рекомендацій на основі результатів дослідження.

Організація та процедура проведення дослідження та характеристика вибірки:

Мета: дослідити вплив сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх практикуючих психологів.

Місце проведення дослідження: дослідження проводилося на базі Державного торговельно-економічного університету.

Характеристика вибірки: 24 студенти денної та заочної форми, спеціальності 053 психологія. З них 16 осіб жіночої статі та 8 осіб чоловічої статі.

Методи дослідження:

- Тест сенсожиттєвих орієнтацій Джеймса Крамбо та Леонарда Маховика.
- Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір).
- Методика «Ціннісні орієнтації» Рокича.
- Вивчення кар'єрних орієнтацій «Якоря кар'єри» (Е. Шейн, адаптація В.О. Чикер, В.Е. Винокурової).

Форма проведення дослідження: онлайн

Зміст діяльності досліджуваних: Заповнення Google form та проходження тестів. Задля вивчення проблематики мого дослідження можна використовувати велику кількість методів, я обрала такі методики для дослідження впливу сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх практикуючих психологів: Тест сенсожиттєвих орієнтацій Джеймса Крамбо та Леонарда Маховика, Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір), Методика «Ціннісні орієнтації» Рокича, Вивчення кар'єрних орієнтацій «Якоря кар'єри» (Е. Шейн, адаптація В.О. Чикер, В.Е. Винокурової).

Тест сенсожиттєвих орієнтацій Джеймса Крамбо та Леонарда Маховика. Методика є психологічним інструментом для вивчення сенсу життя та життєвих орієнтацій людини. Вона дозволяє оцінити рівень осмисленості життя, наявність у людини життєвих цілей, ставлення до минулого, теперішнього і майбутнього, а також її здатність до самореалізації. Тест

сенсожиттєвих орієнтацій є опитувальником, який містить серію тверджень, на які респондент повинен дати відповідь, оцінюючи їх на шкалі від 1 до 7 балів. Відповіді відображають суб'єктивне сприйняття життя, задоволеність його змістом і ступінь гармонії між бажаним і досягнутим.

Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір).

Методика є одним із психологічних інструментів, спрямованих на вивчення мотиваційних аспектів професійної діяльності особистості. Цей тест дозволяє виявити основні мотиви, які спонукають особу обирати певну професію і працювати в ній. Тест досліджує, які саме фактори (внутрішні та зовнішні) впливають на мотивацію, що, у свою чергу, дозволяє отримати детальну інформацію про готовність особи до професійної діяльності. Тест містить серію тверджень або запитань, на які респондент повинен дати відповідь, оцінюючи їхню значущість для себе на шкалі (наприклад, від 1 до 5).

Методика «Ціннісні орієнтації» Рокича.

Методика є психологічним інструментом, призначеним для вивчення ціннісних орієнтацій особистості. Ця методика дозволяє оцінити, які цінності домінують у людини, і як вони впливають на її поведінку, рішення і життєві вибори. Методика базується на концепції цінностей, що формують особистісні установки та мотивацію. Методика містить набір тверджень, які відображають різні цінності (соціальні, матеріальні, духовні тощо). Респондентам пропонується оцінити ці твердження за шкалою (наприклад, від 1 до 7), де 1 — «абсолютно не важливо», а 7 — «дуже важливо».

Вивчення кар'єрних орієнтацій «Якоря кар'єри» (Е. Шейн, адаптація В.О. Чикер, В.Е. Винокурової).

Методика, розроблена Едгаром Шейном для дослідження кар'єрних орієнтацій, яка дозволяє виявити, які аспекти кар'єри є найбільш важливими для особистості. Адаптацію цієї методики в Україні здійснили В.О. Чикер та В.Е. Винокурова. Тест допомагає зрозуміти, які кар'єрні цінності та орієнтації формують кар'єрні рішення особи, а також виявити її пріоритети в

професійній діяльності. Мета тесту - визначити «якорі» кар'єри, які впливають на вибір професії, формують кар'єрні прагнення і допомагають в особистісному розвитку. Методика дозволяє з'ясувати, які елементи кар'єри є домінуючими для респондента, а також зрозуміти, яким чином ці елементи можуть впливати на його професійний шлях.

2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження впливу сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх психологів

Для того, аби дослідити мотивацію до професійної діяльності майбутніх психологів я обрала методику «Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір). Власне, ця методика спрямована на виявлення основних мотивів, що спонукають людину обирати певну професію, в даному випадку – професію психолога. Основою даної методики є розмежування між зовнішньою мотивацією та внутрішньою мотивацією. Внутрішня мотивація виникає тоді, коли людина цінує сам процес своєї діяльності. Натомість зовнішня мотивація проявляється тоді, коли основною метою професійної діяльності є задоволення зовнішніх потреб, таких як: соціальний престиж, заробітна плата, тощо. Саме це розмежування між зовнішньою та внутрішньою мотивацією допомагає виявити, які саме фактори спонукають особу обирати для себе професію.

На підставі отриманих даних формується мотиваційний комплекс індивіда. За мотиваційним комплексом стоїть співвідношення трьох видів мотивації: внутрішня мотивація (ВМ), зовнішня позитивна мотивація (ЗПМ), зовнішня негативна мотивація (ЗНМ). На основі отриманих результатів можна визначити мотиваційний комплекс людини. До оптимального мотиваційного комплексу слід віднести наступний: ВМ>ЗПМ>ЗНМ. Найбільш негативним мотиваційним комплексом є ЗНМ>ЗПМ>ВМ.

Автор методики визначив наступні типи мотивації:

- Заробіток грошей

- Прагнення до просування в роботі
- Прагнення уникнути критики з боку керівництва або колег
- Прагнення уникнути можливих покарань або неприємностей
- Потреба в досягненні соціального престижу і повага з боку інших
- Задоволення від самого процесу та результату роботи
- Можливість повної самореалізації саме в даній діяльності.

Респондентам було запропоновано заповнити Google Form (гугл форму) з запитаннями, де було використано наступну п'ятибальну шкалу:

- 1 бал – у незначній мірі
- 2 бали – у достатньо незначній мірі
- 3 бали – у невеликій, але значній мірі
- 4 бали – у достатньо великій мірі
- 5 балів – у дуже значній мірі

Таблиця 2.1

Кількісні показники мотивації професійної діяльності майбутніх психологів (n=24 , у %)

Мотиваційний комплекс	Кількість студентів та відсоткове співвідношення
ЗПМ>ЗНМ>ВМ	3 (13%)
ВМ>ЗНМ>ЗПМ	5 (22%)
ЗПМ>ВМ>ЗНМ	4 (17%)
ВМ>ЗПМ>ЗНМ	9 (39%)
ЗНМ>ВМ>ЗПМ	2(9%)

Аналіз показав, що переважна більшість студентів задоволені вибором майбутньої професії, але є і негативні показники. Результати можна розглянути в таблиці 2.1.

Результати студентів з позитивними комплексами свідчать про те, що дані особи зацікавлені у майбутній професії, але є вагомий відсоток

зацікавлення зовнішніми винагородами, що вважається нормою, сумарно це 56 % серед досліджуваних. Найбільш негативні комплекси, такі як ЗНМ>ВМ>ЗПМ, ВМ>ЗНМ>ЗПМ, ЗПМ>ЗНМ>ВМ мають 44% серед досліджуваних, це свідчить про байдужість або втрату мотивації до професійної діяльності у даній професії. Відсоткове співвідношення можна розглянути на рисунку 2.1.

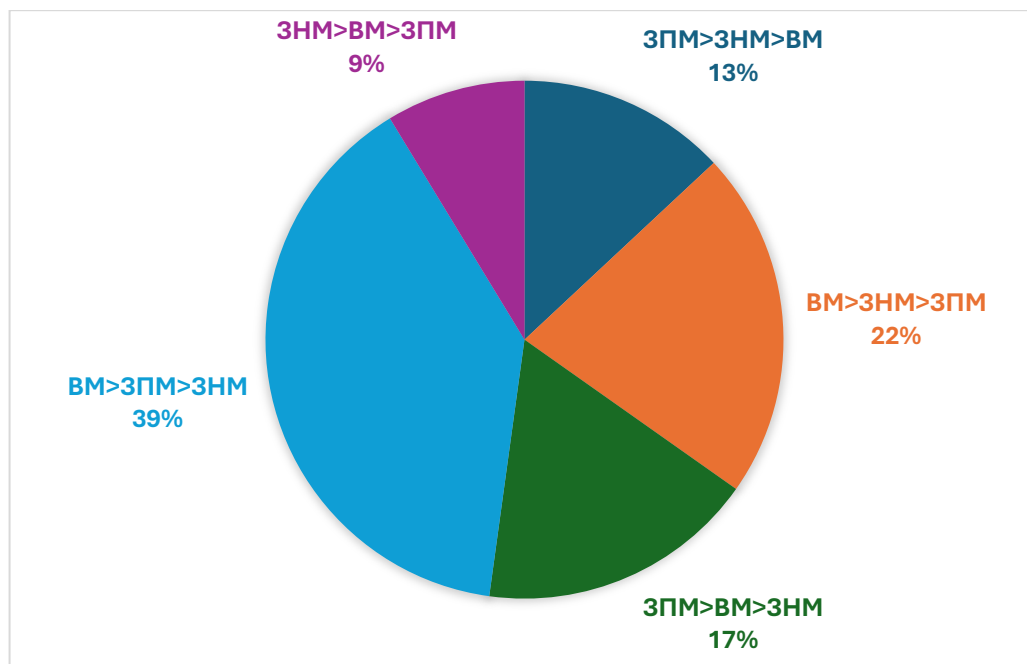

Рис.2.1. Співвідношення мотиваційних комплексів професійної діяльності у студентів-психологів

У даному дослідженні потрібно враховувати не лише тип мотиваційного комплексу, а й те, наскільки сильно один тип мотивації переважає над іншим по ступеню значущості. Результати можна розглянути в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показники переважаючого типу мотивації студентів-психологів

Тип мотивації	Кількість студентів та відсоткове співвідношення
ВМ (Внутрішня мотивація)	14 (61%)
ЗПМ (Зовнішня позитивна мотивація)	7 (30%)
ЗНМ (Зовнішня негативна мотивація)	2 (9%)

Внутрішня мотивація (ВМ) є переважаючою серед типів мотивації у даному дослідженні – 61%, що є досить гарним показником, оскільки студенти, які відносяться до даного типу мотивації прагнуть виконувати обов'язки належні своїй майбутній професії не лише заради матеріальної винагороди чи зовнішнього визнання, але й через глибокий інтерес до своєї справи та задоволення від процесу майбутньої роботи. Обираючи професію психолога данні студенти розуміють, що їх діяльність буде відповідати їх цінностям. Зовнішньо позитивна мотивація (ЗПМ) у рамках дослідження має – 30%. Студенти, які відносяться до цього типу мотивації прагнуть до професійної діяльності у донній сфері спираючись на фактори, що здобуваються із зовнішнього середовища, кар'єрне зростання, грошові винагороди, тощо, та власне цим створюють стимул до праці. Зовнішня негативна мотивація (ЗНМ) за відсотковим співвідношенням має найнижчий показник – 9%. Студенти, що відносяться до цього типу мотивації можуть бути не зацікавлені у професійній діяльності, адже така мотивація виникає через зовнішні обставини, які змушують людину прагнути уникнути покарань, втратити надані привілеї та призвести до повного професійного вигорання. Відсоткове співвідношення типів мотивації можна розглянути на рисунку 2.2.

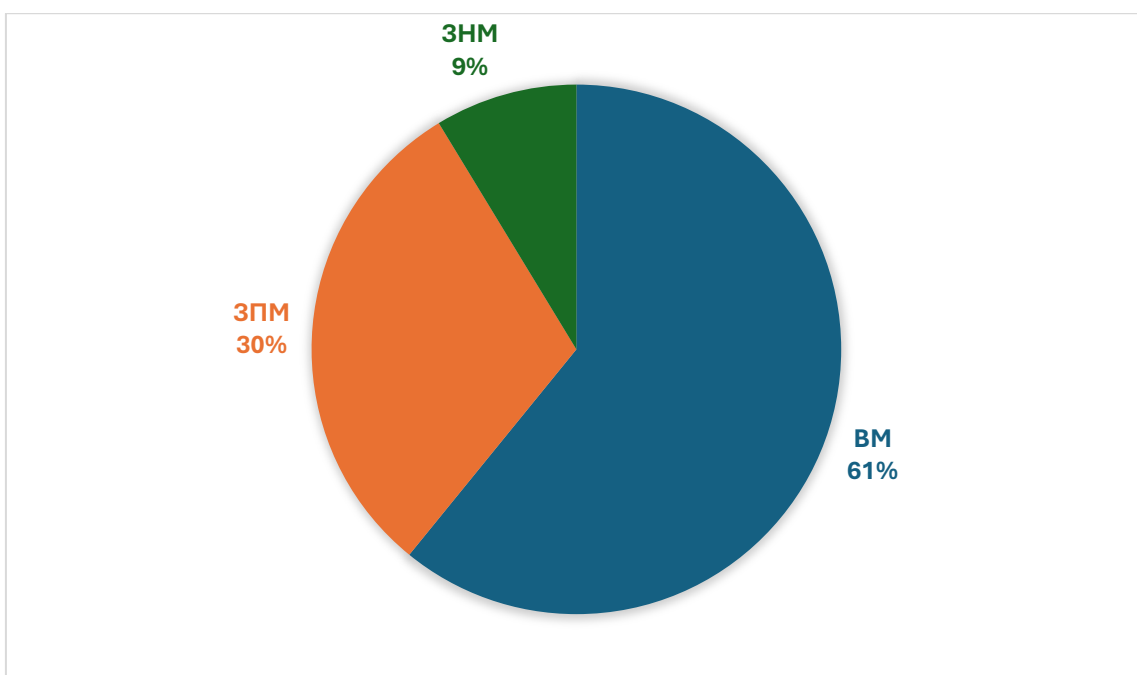

Рис. 2.2. Відсоткове співвідношення типів мотивації у студентів-психологів.

Для вивчення кар'єрних орієнтацій мною було використано методика Вивчення кар'єрних орієнтацій «Якоря кар'єри» (Е. Шейн, адаптація В.О. Чикер, В.Е. Винокурової). Дана методика зосереджується на вияві основних мотивів і цінностей, які впливають на вибір кар'єри та професійний розвиток. В даній методиці виділено вісім таких цінностей (якорів кар'єри):

- Професійна компетентність
- Менеджмент
- Автономія (незалежність)
- Стабільність роботи
- Стабільність місця проживання
- Служіння
- Виклик
- Інтеграція стилів життя
- Підприємництво

Респондентам було запропоновано пройти онлайн-тест у якому було наведено сорок одне питання з десятибальною шкалою, де 1 – абсолютно не важливо, 10 – виключно важливо. Згідно з інструкцією, вираженою (В) вважається кар'єрна орієнтація, що набрала п'ять та більше балів, тоді як невиражена – менше п'яти.

**Результати дослідження за методикою «Якоря кар'єри» (Е. Шейн,
адаптація В.О. Чикер, В.Е. Винокурової)**

Якорі кар'єри	Середнє значення
Професійна компетентність	6,3 (В)
Менеджмент	4,1 (Н)
Автономія (незалежність)	8,1 (В)
Стабільність роботи	6,9 (В)
Стабільність місця проживання	4,2 (Н)
Служіння	5,8 (В)
Виклик	4,6 (Н)
Інтеграція стилів життя	7,4 (В)
Підприємництво	5,3 (В)

З таблиці 2.3 бачимо, що серед поданих «якорів кар'єри» найвищий показник серед досліджуваних має автономія (8,1). Даний якор кар'єри характеризує прагнення до свободи та незалежності у роботі. Для таких людей в пріоритеті обрати професійну діяльність, де вони самостійно зможуть досягати професійних цілей, наприклад мати власну справу, приватну практику та не залежати від державної установи або керівництва. Також вагоме місце серед досліджуваних займає інтеграція стилів життя (7,4), що характеризує бажання зберегти гармонію між особистим життям та кар'єрою, що складається. Для них важливо, щоб все було врівноважено – кар'єра, сім'я, особисті інтереси, тощо. Власне для сучасного покоління це достатньо притаманно. Стабільність роботи (6,9) також має високий показник, що свідчить про те, що майбутні психологи прагнуть мати стабільну роботу, власне від якої буде залежати стабільний прибуток. Це прагнення достатньо зрозуміле через відсутність практичного досвіду та певні хвилювання. Професійна компетентність (6,3) може пояснюватись прагненням стати висококваліфікованими спеціалістами, адже професія психолога вимагає

найвищого рівня знань та навичок. Служіння має показник (5,8), що свідчить про бажання допомагати людям за правом своєї професії. Підприємництво – 5,3 студенти мають бажання розвиватися у професійній діяльності. Найменш вираженими виявились кар'єрні орієнтації такі як: виклик (4,6), стабільність місця проживання (4,2), менеджмент (4,1).

Для того, аби дослідити ціннісно-сміслову сферу мною була використана методика «Ціннісні орієнтації» Рокича. Дана методика допомагає визначити ключові цінності особистості, а також, що впливає на поведінку, мотивацію та життєві вибори. М. Рокич розрізняє два типи цінностей: термінальні – переконання у тому, що кінцева ціль індивідуального існування варта того, щоб до неї прагнути та інструментальні – переконання у тому, що певний образ дій є переважним в будь-якій ситуації. Студентам було запропоновано пронумерувати 18 ціннісних цілей у двох категоріях, у відповідності від більш важливих до найменш важливих. Ознайомившись з усім запропонованим списком цінностей студентам слід було обрати три найголовніші цінності та позначити їх порядковим номером 1, 2 або 3, найменш важливі цінності слід було віднести до порядкового номеру 17 або 18, після чого проставити нумерацію між усіма іншими цінностями. Результати можемо переглянути у таблиці 2.4.

Термінальні цінності за (за методикою «Ціннісні орієнтації» Рокича)

Термінальні цінності	Середнє значення серед студентів
Активне життя	3,3 (3)
Життєва мудрість	7,5 (7)
Здоров'я	2,04 (2)
Цікава робота	9,4 (9)
Краса природи та мистецтва	17,8 (18)
Любов	6,3 (6)
Матеріальне забезпечення життя	10 (10)
Наявність хороших та вірних друзів	8,1 (8)
Суспільне покликання	1,4 (1)
Пізнання	15,1(15)
Продуктивність життя	3,6 (4)
Розвиток	11,6 (11)
Розваги	13,09 (13)
Свобода	4,6 (5)
Щасливе сімейне життя	12,2 (12)
Щастя інших	16,9 (17)
Творчість	15,2 (16)
Впевненість у собі	13,9 (14)

За даною методикою можна побачити, що серед термінальних цінностей, усіх досліджуваних, до значущих відносяться такі, як: суспільне покликання, здоров'я та активне життя. До індіферентних цінностей респонденти віднесли: продуктивність життя, свобода, любов, життєва мудрість, цікава робота. До незначних цінностей було віднесено: матеріальне забезпечення життя, щасливе сімейне життя, впевненість у собі, творчість, розвиток. До найменш важливих цінностей більшість досліджуваних віднесли

цінності: краса природи та мистецтва та щастя інших. Наглядно можна переглянути на рисунку 2.3

Рис. 2.3 Показники термінальних цінностей

Розглянемо результати дослідження інструментальних цінностей в таблиці 2.5

Таблиця 2.5

Інструментальні цінності за (методикою Ціннісні орієнтації» Рокича)

Інструментальні цінності	Середнє значення серед студентів
Акуратність	14,8 (15)
Вихованість	10,8 (11)
Високі запити	7,7 (7)
Життєрадісність	3,9 (4)
Старанність	11,7 (12)
Незалежність	3,1 (3)
Непримиренність до недоліків у собі та інших	16,1 (17)

Освіченість	2,8 (2)
Відповідальність	4,3 (5)
Раціоналізм	9,6 (8)
Самоконтроль	10,1 (10)
Сміливість	4,6 (6)
Тверда воля	9,8 (9)
Терпимість	15,3 (16)
Широта поглядів	16,5 (18)
Чесність	13,7 (14)
Ефективність у справах	1,3 (1)
Чуйність	11,8 (13)

За даною методикою можна побачити, що серед інструментальних цінностей, усіх досліджуваних, до значущих відносяться такі, як: ефективність у справах, освіченість, незалежність.

До індиферентних цінностей респонденти віднесли: життєрадісність, відповідальність, сміливість, високі запити, раціоналізм.

До незначних цінностей було віднесено: тверда воля, самоконтроль, вихованість, старанність, чуйність, чесність, акуратність, терпимість.

До найменш важливих цінностей більшість досліджуваних віднесли цінності: нетерпимість до недоліків у собі та інших. Наглядно можна переглянути на рисунку 2.4.

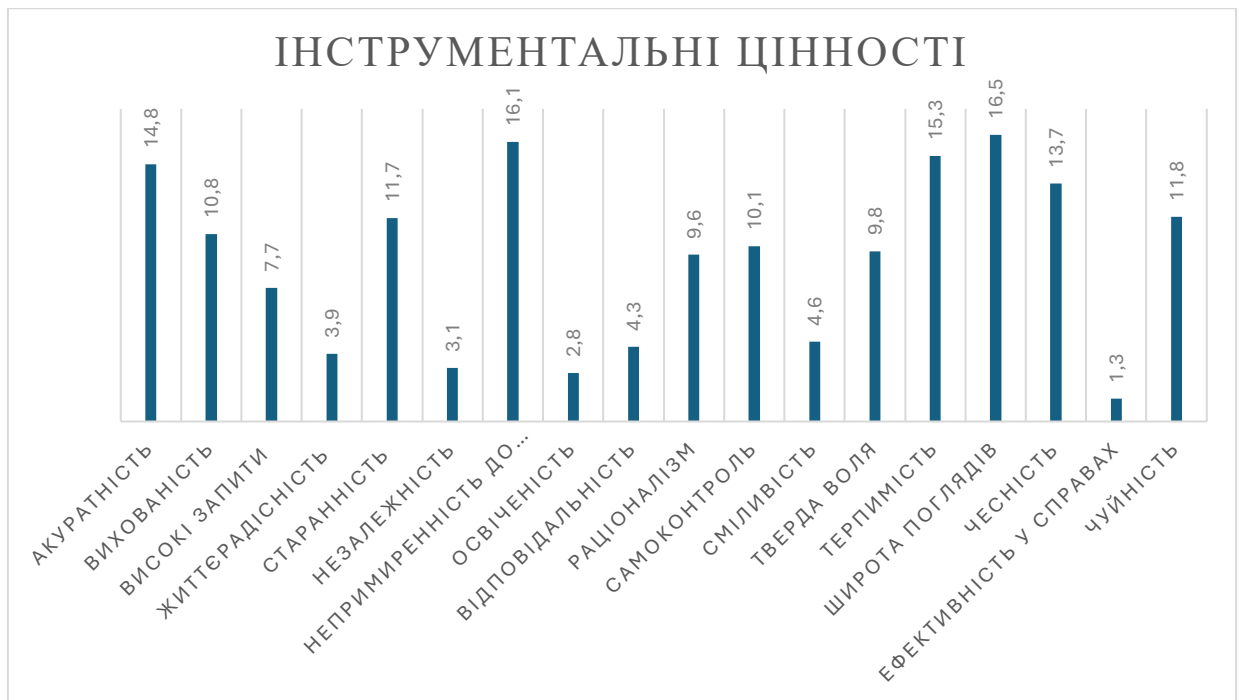

Рис. 2.4 Показники термінальних цінностей

Для того, аби дослідити ціннісні орієнтації особистості та її життєві цілі було використано тест сенсожиттєвих орієнтацій Джеймса Крамбо та Леонарда Маховика. Основна мета даного тесту – визначити, які сенси та цінності особа вважає найважливішими у житті, а також, які орієнтації впливають на її поведінку та прийняття рішень. Тест допомагає краще розуміти, як індивід підходить до свого життя в цілому, зокрема його здатність адаптуватися до змін, ставлення до труднощів і загальна життєва орієнтація.

Респондентам було запропоновано заповнити Google Form (гугл форму) з парами протилежних тверджень, з якими респондент мав погодитись або не погодитись. Тобто обрати одне із двох тверджень, яке на думку респондента більше відповідає дійсності та відмітити одну із цифр 1, 2, 3, в залежності від того, наскільки він впевнений в виборі та 0, якщо твердження однаково вірні.

Розглянемо результати дослідження у таблиці 2.6.

Результати тесту сенсожиттєвих орієнтацій

Шкали методики	Середнє значення
Цілі	5,2
Процес	3,6
Результат	4,7
Локус контролю - Я	4,8
Локус контролю - Життя	5,1

Як можна побачити на таблиці, серед майбутніх практичних психологів акцент на цілі та локус контролю – Життя. Можна зробити висновок, що студенти мають свої власні цілі, які надають життю осмисленість і сприяють формуванню внутрішньої мотивації до саморозвитку та досягнення успіху. Це свідчить про їхнє прагнення до досягнення значущих результатів, а також про здатність орієнтуватися на довгострокові перспективи. Власні цілі забезпечують їм внутрішній компас, що допомагає долати труднощі та адаптуватися до змін у житті. Локус контролю – Життя показує те, що студенти можуть брати відповідальність за своє життя, вільно приймати рішення та активно формувати своє майбутнє. Це свідчить про високий рівень внутрішнього контролю та самостійності, коли особистість переконана, що її дії мають вплив на результати, а не залежить від зовнішніх обставин чи випадковості. Така орієнтація допомагає студентам не тільки активно планувати та реалізовувати свої життєві та професійні цілі, але й ефективно справлятися з труднощами та можливими стресами. Середніми показниками відзначились локус контролю – Я та результат, можна зробити висновок, що студенти частково визнають відповідальність за власне життя, але ще не повністю усвідомлюють або не завжди відчують свою здатність контролювати всі аспекти власного існування. Якщо аналізувати зі сторони трудової діяльності, то ці показники є абсолютно нормальними, адже на етапі навчання і становлення професіонала важливо пройти через процес пізнання

та усвідомлення своїх можливостей і обмежень. Студенти та випускники, які тільки починають свою кар'єру, часто перебувають у фазі розвитку своєї професійної ідентичності, що включає навчання приймати відповідальність за свої рішення та дії, а також усвідомлення того, що є фактори, на які вони не завжди можуть впливати. Шкала результат також має середнє значення, це може означати, що студенти розуміють важливість результатів у контексті власного розвитку, але ще не повністю інтегрували цю орієнтацію в своє повсякденне життя або професійну практику. Вони можуть бути в процесі формування більш чітких цілей і критеріїв оцінки своїх досягнень, а також адаптації до вимог і стандартів, які ставляться перед ними як студентами у теперішньому часі та працівниками у майбутньому. Нижче середнього має шкала процес, це може свідчити про те, що студенти вважають важливими результати та досягнення, але недостатньо уваги приділяють самому процесу їх досягнення. Вони можуть фокусуватися більше на кінцевих цілях і результатах, а не на самому шляху, який веде до цих результатів.

Висновки до другого розділу

Метою емпіричного дослідження було дослідити вплив сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх практикуючих психологів.

Встановлено, що переважна більшість студентів задоволені вибором майбутньої професії. Результати студентів з позитивними мотиваційними комплексами свідчать про те, що вони зацікавлені у майбутній професії, але значна кількість з них (56 %) мотивується зовнішніми винагородами, що вважається нормою. Найбільш негативні комплекси, такі як ЗНМ>ВМ>ЗПМ, ВМ>ЗНМ>ЗПМ, ЗПМ>ЗНМ>ВМ мають 44% серед досліджуваних, це свідчить про байдужість або втрату мотивації до професійної діяльності у даній професії. Внутрішня мотивація (ВМ) переважає у 61% студентів, вони прагнуть виконувати обов'язки належно своїй майбутній професії не лише заради матеріальної винагороди чи зовнішнього визнання, але й через

глибокий інтерес до своєї справи та задоволення від процесу діяльності. Зовнішньо позитивна мотивація (ЗПМ) мають 30% студентів, що означає їх прагнення до професійної діяльності з опорою на зовнішнє середовища, кар'єрне зростання, грошові винагороди, тощо. Зовнішня негативна мотивація (ЗНМ) фіксується у 9% студентів, що не сприяє оволодінню професією.

Встановлено, що серед поданих «якорів кар'єри» найвищий показник серед досліджуваних має автономія (8,1), що характеризує прагнення до свободи та незалежності у роботі. Також вагоме місце серед досліджуваних займає інтеграція стилів життя (7,4), що відображає бажання зберегти гармонію між особистим життям та кар'єрою, що складається. Стабільність роботи (6,9) також має високий показник, що свідчить про те, що майбутні психологи прагнуть мати стабільну роботу, власне від якої буде залежати стабільний прибуток.

Виявлено, що серед термінальних цінностей досліджувані визнали значущими суспільне покликання, здоров'я та активне життя. До індіферентних цінностей респонденти віднесли продуктивність життя, свобода, любов, життєва мудрість, цікава робота. До незначних цінностей було віднесено: матеріальне забезпечення життя, щасливе сімейне життя, впевненість у собі, творчість, розвиток.

Серед сенсожиттєвих орієнтацій було встановлено, що майбутні практичні психологи акцентуються на цілі та локусу контролю – життя. Студенти мають свої власні цілі, які надають життю осмисленість і сприяють формуванню внутрішньої мотивації до саморозвитку та досягнення успіху, що свідчить про їхнє прагнення до досягнення значущих результатів і про здатність орієнтуватися на довгострокові перспективи. Локус контролю – життя показує те, що студенти можуть брати відповідальність за своє життя, вільно приймати рішення та активно формувати своє майбутнє. Така орієнтація допомагає студентам не тільки активно планувати та реалізовувати свої життєві та професійні цілі, але й ефективно справлятися з труднощами та можливими стресами.

РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ТА ЗМІСТ ПРОГРАМИ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ З УРАХУВАННЯМ ЇХНІХ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ

3.1 Програма розвитку мотиваційної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів в умовах освітнього процесу університету

Професія психолога вимагає не лише знань і навичок, але й високого рівня мотиваційної готовності до роботи з людьми, саморозвитку та навичку подолання емоційних викликів. Важливо, щоб студенти вже на етапі навчання мали достатню мотивацію до майбутньої професійної діяльності, оскільки це забезпечує високу ефективність їхньої роботи у майбутньому. Саме в університеті зароджується та формується ключова мотиваційна готовність до професійної діяльності, саме тому навчальним закладам слід приділяти особливу увагу формуванню мотивації у студентів. Програма розвитку мотиваційної готовності є важливим елементом підготовки майбутніх психологів, оскільки вона може допомогти студентам краще усвідомити свою професійну цінність, закрити питання стосовно професійної діяльності, які можливо можуть лякати, підвищити емоційну стійкість та власне запалити інтерес до майбутньої професійної діяльності.

Програма розвитку мотиваційної готовності має за мету підвищення внутрішньої та зовнішньої мотивації студентів, власне яка буде стимулювати майбутніх психологів досягати успіхів у професійній діяльності, самовдосконалюватись, розвивати емпатію, емоційну стійкість та професійну компетентність. Також дуже важливо, аби у процесі навчання студенти мали якісну практичну підготовку на базі університету, це допоможе майбутнім фахівцям вже на етапі навчання розуміти чи підходить їм обрана професія, а також випускники будуть почувати себе набагато впевненіше на перших етапах професійної діяльності.

Саме тому опираючись на мету даної програми я виокремила такі завдання:

- Якісна подача навчального матеріалу, запрошені спікери, психологічні конференції, новітня література.
- Формування стійкого інтересу до професії психолога.
- Допомога у розвитку особистісних якостей, необхідним для роботи психологом.
- Створення умов для усвідомлення студентами власної мотивації та покращення навичок саморегуляції.
- Вдосконалення освітнього середовища для мотиваційної підтримки студентів.

Мотиваційна готовність майбутніх психологів базується на поєднанні зовнішніх та внутрішніх мотивів. До зовнішніх мотивів відноситься: стимулювання, визнання, соціальні привілеї, а до внутрішніх – професійне вдосконалення, задоволення від професійної діяльності, професія за призначенням.

Основні компоненти програми:

- Мотиваційний компонент, який націлений на розвиток інтересу до психологічної роботи через практичні кейси, реальні приклади з професійної діяльності, конференції, запрошені спікери – практикуючі психологи, аби студенти могли на прикладі бачити реальну картину професії, а також задавати питання, які їх будуть цікавити у рамках професії психолога.
- Когнітивний компонент, який націлений на розвиток студентів розуміння власних сильних сторін і професійних інтересів.
- Емоційний компонент, який націлений на те, щоб розвивати високу емоційну стійкість. Важливо включити у програму тренінги з емоційного інтелекту, практичні вправи з розвитку емпатії, практичні тренінги з розвитку емоційної регуляції.
- Поведінковий компонент, який націлений на закріплення мотивів до діяльності через рефлексивні практики, групові обговорення та створення студентського психологічного ком'юніті, де студенти можуть

приміряти різні професійні ролі та закріпити навички поведінкової стійкості.

Етапи реалізації програми: підготовчий етап: тестування мотивації усіх студентів – психологів університету та обробка та аналіз результатів. Основний етап: залучення усіх компонентів програми та пропарювання та реалізація через вправи та завдання, а також за допомогою тренінгів, семінарів, запрошених спікерів, конференцій, тощо. Оцінка результатів програми через повторне тестування мотивації, щонайменше як через 6 місяців з моменту першого заняття. Обробка та аналіз результатів для розуміння дієвості програми та покращення її.

Після реалізації даного плану очікується зростання серед студентів-психологів внутрішньої мотивації (бажання студентів самостійно дізнаватися щось нове у сфері психології, відвідувати тренінги, семінари, проходити курси та власне, завжди прагнути розвиватися у обраній професії). Зниження зовнішньої негативної мотивації (зменшення страху перед невдачами, ясне розуміння того, чого вимагає дана професія, закриття усіх питань, які можуть виникнути у процесі навчання, уникнення професійної діяльності через тиск з боку оточуючих та страх не виправдати очікування). Підвищення емоційної стійкості та покращення навичок саморегуляції, а також задоволення від навчання та висока мотивація до професійної діяльності в майбутньому. Дану програму слід реалізовувати на базі ВНЗ за допомогою штатних психологів та викладачів.

3.2 Практичні рекомендації студентам-психологам щодо усвідомлення впливу власних сенсожиттєвих орієнтацій на мотивацію професійної діяльності

Усвідомлення власних сенсожиттєвих орієнтацій має значний вплив на мотивацію до професійної діяльності. Сенсожиттєві орієнтації є внутрішніми цінностями, цілями та установками людини, які власне й визначають її життєві пріоритети. Якщо особа усвідомлює свої сенсожиттєві орієнтації, вона здатна

в першу чергу якісно обрати майбутню професійну діяльність та в подальшому усвідомлювати свої професійні цілі, ефективно приймати рішення, бути впевненою у собі та не боятися можливих перешкод. Сенсожиттєві орієнтації можуть мотивувати людину діяти усвідомлено та отримувати задоволення від своєї професійної діяльності. Для студентів - психологів вкрай важливо усвідомлювати свої сенсожиттєві орієнтації та розуміти чи співпадають вони з вибором професії та чи будуть вони мати достатньо мотивації або продовжувати свій професійний шлях, вкладатися морально та допомагати іншим людям.

Саме тому було розроблено практичні рекомендації студентам психологам щодо усвідомлення впливу власних сенсожиттєвих орієнтацій на мотивацію професійної діяльності.

- Визначення власних життєвих цінностей. Дуже важливо зрозуміти, що є для студента найважливішим у житті та професії, записати основні цінності та оцінити чи межують вони з цінностями та вимогами професії психолога.
- Розстановка пріоритетів. Дуже важливо усвідомлювати, наскільки професія психолога відповідає життєвим цінностям, орієнтаціям та пріоритетам студентів, адже професія психолога може бути емоційно виснаженою, тому важливо усвідомлювати даний фактор.
- Формулювання власної професійної місії важливий етап, важливо записати якій цілей студент бажає досягти у професійній діяльності, тому що професійна місія може стати ключовим у розумінні того, чи підходить дана професія студенту.
- Рефлексія на тему того, як професійна діяльність одного майбутнього психолога може мати вплив на інших людей, чи буде цей вплив екологічним та які зміни можуть бути внесені у життя цієї людини.
- Важливо прослідковувати власні думки стосовно майбутньої діяльності ще під час освітнього процесу та записувати їх. Записувати усі позитивні та приємні моменти в навчанні, а також й ті, які можуть демотивувати.

Це потрібно для того, аби в подальшому аналізувати власні записи та робити для себе відповідні висновки.

- Уявлення себе у ролі успішного психолога допоможе студентам намалювати у своїй уяві ідеальну картинку того, як можуть виглядати вони будучи успішними психологами. Важливо не просто уявити, а й запам'ятати усі важливі деталі та записати їх для себе, це може стати допоміжним фактором для усвідомлення важливих та найбільш значущих аспектів у роботі.
- Відвідування майстер-класів, тренінгів та конференцій, перебування у психологічному ком'юніті та спілкування з майбутніми колегами допоможе не лише додати знань у галузі психології, а й допоможе відчувати себе більш впевнено у майбутній професійній діяльності.
- Використання методик та самоаналізу для оцінки сенсожиттєвих орієнтацій, великим плюсом є те, що дані методики можна проводити як самостійно для самих себе, так і за допомогою спеціалістів. Зокрема, цільовою методикою може бути одна із методик моєї дипломної роботи – тест сенсожиттєвих орієнтацій Джеймса Крамбо та Леонарда Махолика.

Регулярний аналіз та усвідомлення власних сенсожиттєвих орієнтацій допоможуть майбутнім психологам зберігати та розвивати мотивацію до професійної діяльності, підвищувати задоволення від обраної професії, бути впевненим у своїх силах, адже коли є впевненість, шлях долати набагато простіше, а також це буде забезпечувати ефективну підготовку до майбутньої професії психолога.

Висновки до третього розділу

Сенсожиттєві орієнтації особистості важливо враховувати для успішної реалізації програми мотиваційної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів. В контексті професійної діяльності сенсожиттєві орієнтації відіграють ключову роль формуванні індивідуальної мотивації та спрямованості особистості, що впливає на якість підготовки майбутнього

спеціаліста. Дана програма включає комплекс заходів, спрямованих на формування внутрішньої мотивації, розвиток професійного інтересу та підтримку особистісного зростання студентів. Було виокремлено такі завдання:

- Якісна подача навчального матеріалу, запрошені спікери, психологічні конференції, новітня література.
- Формування стійкого інтересу до професії психолога.
- Допомога у розвитку особистісних якостей, необхідним для роботи психологом.
- Створення умов для усвідомлення студентами власної мотивації та покращення навичок саморегуляції.
- Вдосконалення освітнього середовища для мотиваційної підтримки студентів.

Також було сформульовано етапи реалізації даної програми. Вони виглядають саме так: підготовчий етап: тестування мотивації усіх студентів – психологів університету та обробка та аналіз результатів. Основний етап: залучення усіх компонентів програми та пропарювання та реалізація через вправи та завдання, а також за допомогою тренінгів, семінарів, запрошених спікерів, конференцій, тощо. Оцінка результатів програми через повторне тестування мотивації, щонайменше як через 6 місяців з моменту першого заняття. Обробка та аналіз результатів для розуміння дієвості програми та покращення її.

Після реалізації даного плану очікується зростання серед студентів-психологів внутрішньої мотивації (бажання студентів самостійно дізнаватися щось нове у сфері психології, відвідувати тренінги, семінари, проходити курси та власне, завжди прагнути розвиватися у обраній професії). Зниження зовнішньої негативної мотивації (зменшення страху перед невдачами, ясне розуміння того, чого вимагає дана професія, закриття усіх питань, які можуть виникнути у процесі навчання, уникнення професійної діяльності через тиск з боку оточуючих та страх не виправдати очікування). Підвищення емоційної

стійкості та покращення навичок саморегуляції, а також задоволення від навчання та висока мотивація до професійної діяльності в майбутньому.

Також було розроблено практичні рекомендації для студентів-психологів:

- Визначення власних життєвих цінностей.
- Розстановка пріоритетів.
- Формулювання власної професійної місії.
- Рефлексія на тему того, як професійна діяльність одного майбутнього психолога може мати вплив на інших людей.
- Прослідковування та записування власних думок.
- Уявлення себе у ролі успішного психолога.
- Відвідування мастер-класів, тренінгів та конференцій, перебування у психологічному ком'юніті та спілкування з майбутніми колегами.
- Використання методик та самоаналізу для оцінки сенсожиттєвих орієнтацій.

Майбутнім спеціалістам дуже важливо слідкувати за власними сенсожиттєвими цінностями, оскільки вони є внутрішніми орієнтирами, що формують життєві цілі, пріоритети, поведінку та мотивацію до професійної діяльності. Сенсожиттєві орієнтації допомагають зрозуміти, які речі є дійсно важливими, сприяють усвідомленню призначення та дозволяють знаходити гармонію між особистими потребами і соціальними очікуваннями.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було розв'язано наукове завдання: здійснено різнобічний аналіз теоретичних та методичних засад дослідження та розроблено практичні рекомендації студентам-психологам щодо усвідомлення впливу власних сенсожиттєвих орієнтацій на мотивацію професійної діяльності. Сенсожиттєві орієнтації — це внутрішні установки особистості, які визначають її ставлення до життя, цінності, мету та способи їх досягнення. Вони впливають на вибір людини, її рішення і поведінку в різних ситуаціях. Сенсожиттєві орієнтації включають в себе низку феноменів, таких як життєві цілі, особистісні цінності, сенс життя та цінності людини протягом усього життя. У межах дослідження моєї кваліфікаційної роботи було:

1. Здійснено теоретичний аналіз проблеми впливу сенсожиттєвих орієнтацій на професійне ставлення майбутніх психологів. Аналіз літератури показав, що сенсожиттєві орієнтації являються внутрішнім ресурсом, який може допомагати індивіду розуміти власні сенси та опори, а також можуть допомагати обрати вірний професійний шлях. Професійне становлення людини, зокрема, майбутніх психологів включає формування стійкої внутрішньої мотивації, яка ґрунтується на особистих цінностях та переконаннях. Найчастіше такі цінності як самореалізація, жага допомагати іншим, особистісний розвиток часто стають ключовим мотиваційним аспектом у виборі та готовності до професії психолога.

2. Теоретично визначено зміст мотиваційної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності. Дане поняття ґрунтується на розумінні мотивації як системи внутрішніх спонукань, що можуть сприяти професійному розвитку, стійкості до труднощів та ефективній діяльності. Мотиваційна готовність до професійної діяльності є важливим аспектом для майбутніх фахівців, оскільки саме вона є рушійною силою у становленні майбутніх психологів, їх здатності до адаптації та досягненню високих результатів у власній кар'єрі.

3. Емпірично встановлено, що переважна більшість студентів задоволенні вибором майбутньої професії. Результати студентів з позитивними мотиваційними комплексами свідчать про те, що вони зацікавлені у майбутній професії, але значна кількість з них (56 %) мотивується зовнішніми винагородами, що вважається нормою. Найбільш негативні комплекси, такі як ЗНМ>ВМ>ЗПМ, ВМ>ЗНМ>ЗПМ, ЗПМ>ЗНМ>ВМ мають 44% серед досліджуваних, це свідчить про байдужість або втрату мотивації до професійної діяльності у даній професії. Внутрішня мотивація (ВМ) переважає у 61% студентів, вони прагнуть виконувати обов'язки належно своїй майбутній професії не лише заради матеріальної винагороди чи зовнішнього визнання, але й через глибокий інтерес до своєї справи та задоволення від процесу діяльності. Зовнішньо позитивна мотивація (ЗПМ) мають 30% студентів, що означає їх прагнення до професійної діяльності з опорою на зовнішнє середовища, кар'єрне зростання, грошові винагороди, тощо. Зовнішня негативна мотивація (ЗНМ) фіксується у 9% студентів, що не сприяє оволодінню професією. Мотиваційну готовність характеризують також показники «якорів кар'єри» майбутніх психологів. Серед поданих «якорів кар'єри» найвищий показник серед досліджуваних має автономія (8,1), що характеризує прагнення до свободи та незалежності у роботі. Також вагоме місце серед досліджуваних займає інтеграція стилів життя (7,4), що відображає бажання зберегти гармонію між особистим життям та кар'єрою, що складається. Стабільність роботи (6,9) також має високий показник, що свідчить про те, що майбутні психологи прагнуть мати стабільну роботу, власне від якої буде залежати стабільний прибуток.

4. Емпірично виявлено, що серед термінальних цінностей досліджувані визнали значущими суспільне покликання, здоров'я та активне життя. До індиферентних цінностей респонденти віднесли продуктивність життя, свобода, любов, життєва мудрість, цікава робота. До незначних цінностей було віднесено: матеріальне забезпечення життя, щасливе сімейне життя, впевненість у собі, творчість, розвиток.

Серед сенсожиттєвих орієнтацій майбутні практичні психологи акцентуються на цілі та локусу контролю – життя. Студенти мають свої власні цілі, які надають життю осмисленість і сприяють формуванню внутрішньої мотивації до саморозвитку та досягнення успіху, що свідчить про їхнє прагнення до досягнення значущих результатів і про здатність орієнтуватися на довгострокові перспективи. Локус контролю – життя показує те, що студенти можуть брати відповідальність за своє життя, вільно приймати рішення та активно формувати своє майбутнє. Така орієнтація допомагає студентам не тільки активно планувати та реалізовувати свої життєві та професійні цілі, але й ефективно справлятися з труднощами та можливими стресами.

Підсумовуючи, констатуємо, що майбутні психологи, у яких переважають цінностей суспільного покликання, активного життя, досягнення успіху у професії з внутрішнім локусом контролю, мають розвинуту внутрішню мотивацію. Це значною мірою визначає їхню орієнтацію на здобуття освіти, розуміння суспільної значущості діяльності психолога.

Ті досліджувані, в яких домінують сенсожиттєві орієнтації свободи, цікавої роботи, матеріального забезпечення, щасливого сімейного життя, мають переважно зовнішню позитивну мотивацію. Це відображає їхню орієнтацію на зовнішні стимули та статус професійної діяльності. Відповідно, констатуємо, що отримані результати дослідження мають бути враховані в освітньому процесі закладу вищої освіти з метою формування мотиваційної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності.

5. Було розроблено програму розвитку мотиваційної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів в умовах освітнього процесу університету, а також рекомендації для майбутніх психологів щодо усвідомлення впливу власних сенсожиттєвих орієнтацій на мотивацію професійної діяльності. Програма розвитку мотиваційної готовності має за мету підвищення внутрішньої та зовнішньої мотивації студентів, власне яка буде стимулювати майбутніх психологів досягати успіхів у професійній

діяльності, самовдосконалюватись, розвивати емпатію, емоційну стійкість та професійну компетентність. Важливо, аби у процесі навчання студенти мали якісну практичну підготовку на базі університету, це допоможе майбутнім фахівцям вже на етапі навчання розуміти чи підходить їм обрана професія, а також випускники будуть почувати себе набагато впевненіше на перших етапах професійної діяльності. Було сформовано завдання програми та основні її компоненти.

6. Запропоновано практичні рекомендації для студентів-психологів: визначення власних життєвих цінностей, розстановка пріоритетів, формулювання власної професійної місії, рефлексія на тему того, як професійна діяльність одного майбутнього психолога може мати вплив на інших людей, прослідковування та записування власних думок, уявлення себе у ролі успішного психолога, відвідування майстер-класів, тренінгів та конференцій, перебування у психологічному ком'юніті та спілкування з майбутніми колегами, використання методик та самоаналізу для оцінки сенсожиттєвих орієнтацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шайгородський Ю. 65. *Welcome to - Digital Library NAES of Ukraine*. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731392/1/Ціннісні%20орієнтації%20в%20психол_структурі%20особистості.pdf.
2. Сіпакова О. Ціннісні орієнтації студентської молоді. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2014.
3. Боришевський М. Особистість у вимірах самосвідомості. 2012. Суми. Еллада.
4. LibreTexts. Карл Роджерс та Абрахам Маслоу. *LibreTexts - Ukrayinska*. URL: [https://ukrayinska.libretexts.org/Соціальні_науки/Психологія/Книга:_Теорія_особистості_в_культурному_контексті_\(Kelland\)/08:_Карл_Роджерс_та_Абрахам_Маслоу](https://ukrayinska.libretexts.org/Соціальні_науки/Психологія/Книга:_Теорія_особистості_в_культурному_контексті_(Kelland)/08:_Карл_Роджерс_та_Абрахам_Маслоу).
5. Шевчук М. Психологічні механізми трансформації ціннісних орієнтацій студентської молоді. 2002. Київ. С. 36.
6. Весна О. Сенсожиттєві орієнтації як показник психологічного здоров'я працівників поліції. *Харківський національний університет внутрішніх справ*. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_11_2017/pdf/34.pdf.
7. Хуртенко О., Якимчук І. ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА У КОНТЕКСТІ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. Т. 54, № 1. С. 186–192. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-54-1-186-192>
8. Іванцев Н. Динаміка ціннісних орієнтацій студентської молоді протягом професійної підготовки. 2001. Київ.
9. Вірна Ж. П. Мотиваційно-смілова регуляція у професіоналізації психолога: автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.01; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. 2004. С. 36.

10. Етика екзистенціалізму - Studentam.net.ua. *Авторські реферати, курсові та дипломні роботи. Онлайн бібліотека підручників. - Studentam.net.ua.*
URL: <https://studentam.net.ua/content/view/2196/97/>.
11. Максимчук Н.П. Психологічні особливості становлення ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки. 2000. Київ. С. 25.
12. Психодинамічний напрямок у теорії особистості: Зигмунд Фрейд - Studentam.net.ua. *Авторські реферати, курсові та дипломні роботи. Онлайн бібліотека підручників. - Studentam.net.ua.*
URL: <https://studentam.net.ua/content/view/3208/86/>.
13. Шапошникова І.В. Формування ціннісних орієнтацій сучасної молоді. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики.* 2013. № 57. С. 27–30.
14. Сафонік Л. *Буттєвість сенсу людського життя.*
URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/МОНОГРАФІЯ-Буттєвість-сенсу-людського-життя.pdf>.
15. Онищенко І. В. Психолого-педагогічні аспекти формування мотиваційної готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* 2019. Вип. 177, ч. 2. С. 40–43.
16. Мищишин М. М. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ОБРАЗ УСПІШНОГО ФАХІВЦЯ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.
URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/166026/3/Dis_Myshchyshyn.pdf.
17. Дмитренко-Карабин Х. М. Особливості смисложиттєвої проблематики особистості в період юності. *Вісник Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. Філософські та психологічні науки.* 2003. № 5. Івано-Франківськ "Плай".
18. За редакцією Н. В. Пророк. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства. *Welcome*

to - Digital Library NAES of Ukraine.
URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723282/1/Психол_діагност_мотиваці_ї.pdf.

19. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посібник. Либідь, 2002.
20. Карамушка Л. М. Психологічна готовність студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2013_16_34.
21. Резвих Є. Булах І. Мотивація професійної діяльності дорослих. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. 2022. С. 96–108.
22. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. 2007. Прапор.
23. Шевченко В. Джоган Д. Мотивація професійної діяльності майбутнього психолога. Науковий вісник мну імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки. 2017.
24. Целякова О. М. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному. *Запорізька державна інженерна академія*. URL: http://zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_22.pdf.
25. Бунас А., Черних О. Теоретико-аналітичний огляд з проблеми дослідження ціннісно-сислової сфери особистості (віковий аспект). *Young Scientist*. 2020. № 12 (88). С. 44–48. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-10>
26. Джеджер К. Духовний розвиток особистості майбутнього фахівця як проблема професійної підготовки. *Освіта регіону*. 2010. № 1. С. 106–111.
27. Бойко П. Система цінностей як головний регулятив сенсожиттєвих орієнтацій студентської молоді. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 3(37). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3\(37\)-742-749](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3(37)-742-749)

28. Шапошникова І. В. Фактори професійної орієнтації студентської молоді. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2015. № 1/2 (72). С. 11–14.
29. Гаврилюк О. Г. Психологічна готовність студентів до професійної діяльності. *Актуальні проблеми психології. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія*. 2016. Т. 10, вип. 29. С. 15–22.
30. Підкалюк Ю. О. Вплив сенсожиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх практикуючих психологів. *Організаційна та економічна психологія [Електронний О-64 ресурс]* : зб. наук. ст. студентів ден. та заоч. форм навч. / відп. ред. С. М. Миронець. – Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, . 2024. С. 174–177.